

Innhold

Introduksjon og problemstilling.....	2
Metode.....	2
Den historiske konteksten.....	3
Traktatens innhold.....	5
Avisdekning - 1920	6
Avisdekning - 1925	9
Hvorfor Norge ville ha Spitsbergen/Svalbard	18
Konklusjon.....	19
Litteraturliste	21

Introduksjon og problemstilling

Hvilke reaksjoner skapte Svalbardtraktaten i den norske pressen? Det er hovedspørsmålet jeg skal prøve å besvare i denne oppgaven. For å besvare dette spørsmålet har jeg på et utvalg av norske aviser. Avisene har jeg funnet frem til gjennom Nasjonalbibliotekets database. I arbeidet har jeg valgt meg ut to datoer. 9. februar 1920, datoen Svalbardtraktaten ble underskrevet i Paris. Og 14. august 1925, dagen Norge heiste flagget på Svalbard, og traktaten trådte i kraft. Felles for begge datoene er at jeg ser hva de utvalgte avisene skriver i en periode før og etter hver dato. Altså fra 6. februar til 14. februar 1920, og 8. august 1925 til 20. august samme år. Avisene som sett på er *Aftenposten*, *Adresseavisen*, *Dagbladet* og *Morgenbladet*, samt *Nordlys*, men da kun for dagene i 1925. Dette grunnet hull i databasen til Nasjonalbiblioteket på tiden hvor jeg bedrev datainnsamling.

I oppgaven vil både “Spitsbergen” og “Svalbard” bli brukt. Selv om navnene omtaler den samme øygruppen, så brukes de forskjellig. “Svalbard” er navnet vi i dag kjenner øygruppen under, men “Spitsbergen” var dominerende før 1925. Dermed var “Spitsbergen” navnet som var mest brukt i kildene fra 1920. Fra 1925 var “Svalbard” dominerende, selv om “Spitsbergen” fortsatt ikke var helt ute av vokabularet. Når det kommer til navnet på selve traktaten har den vært kalt både “Spitsbergentraktaten”, som var dens opprinnelige navn, og “Svalbardtraktaten”, som er navnet som brukes i dag. I oppgaven har jeg i størst mulig grad prøv å speile bruken fra avisene, både for navnet til traktaten, og øygruppen som helhet.

Metode

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke aviser som primærkilder. Grunnen er å bruke de som er vindu inn til fortiden. Avisene som er valgt har ulike politisk ståsted. *Adresseavisen* er i lang tid blitt beskrevet som en konservativ avis.¹ *Aftenposten* var på 1920-tallet, som i dag, en konservativ avis.² *Dagbladet* var et organ for Venstre, men var uavhengige fra partiet, og har beholdt sin posisjon som liberal med tidvis radikale syn.³ *Morgenbladet* var etter 1848 en uavhengig, konservativ avis.⁴ *Nordlys* var med oppstarten en avis med sterk tilknytning til

¹ Arnulf Grut, “Adresseavisen,” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Adresseavisen>.

² Hans Fredrik Dahl, “Aftenposten,” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Aftenposten>.

³ Martin Eide “Dagbladet,” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Dagbladet>.

⁴ Andreas Norland “Morgenbladet,” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Morgenbladet>.

arbeiderne og Arbeiderpartiet, selv om det ikke lenger er tilfellet i dag.⁵ Avisene har også ulik geografisk tilhørighet, fra Tromsø i nord til Oslo i sør, samt at noen har et mer nasjonalt fokus. Avisene som er valgt er i hovedsak store aviser, med unntak av *Nordlys*. *Nordlys* er til gjengjeld den avisen med mest geografisk nærhet, samt at mange av arbeiderne på Svalbard i perioden var fra området. Begge disse faktorene, samt det faktum at avisen hadde sterk tilknytting til arbeiderne, gjør at avisen er interessant for denne oppgaven.

Her oversikten over antall saker hver av de ulike avisene hadde om Svalbardtraktaten og Svalbard i tidsrommene jeg har sett på, altså 6. til 14. februar 1920, og 8. til 20. august 1925.

Navn på avis	Avisartikler i 1920	Avisartikler i 1925
<i>Adresseavisen</i>	2	8
<i>Aftenposten</i>	8	19
<i>Dagbladet</i>	2	7
<i>Morgenbladet</i>	6	7
<i>Nordlys</i>	-	4

Den historiske konteksten

I 1920 ble Spitsbergentraktaten underskrevet, eller Svalbardtraktaten som den senere skulle bli kjent her i Norge. 5 år etter, i 1925 trådte den i kraft, og Norge hadde dermed kontroll over øygruppen vi i dag kjenner som Svalbard. Det er flere grunner til at akkurat Norge fikk kontroll over Svalbard. Før jeg kommer så langt kan det være hensiktsmessig å se på Svalbards tidligere historie.

I sin bok *Svalbards historie* skriver Arlov: “Navnet “Svalbard” er av norrøn opprinnelse, og er blitt utlagt som “kjølig kant/side”, eller mer poetisk - “den kalde kysten””.⁶

⁵ Hallvard Tjelmeland “Nordlys,” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Nordlys>.

⁶ Thor B. Arlov, *Svalbards historie* (Oslo: Aschehoug, 1996), 46

Navnet dukket opp sent på 1100-tallet, i flere islandske årbøker. Og under året 1194 står det at “Svalbard er funnet”.⁷ At dette skal være samme Svalbard som vi kjenner i dag er selvfølgelig en mulighet, men ikke et historisk faktum, som Arlov skriver.⁸ Det som derimot er et historisk faktum er at Svalbard ble oppdaget i 1596, og da av nederlandereren Willem Barentsz. Navnet han ga var selvfølgelig ikke Svalbard, men Spitsbergen.⁹ Denne tidligere historien blir viktig senere.

Den norske interessen for Svalbard blomstret ikke opp før mot slutten av 1800-tallet. I 1871 gikk et flertall av den svenske regjeringen inn for at Norge burde annektere Svalbard, noe norske myndigheter var avvisende til siden de mente det ikke ville gagne Norge.¹⁰ I 1896 ble spørsmålet om overtagelse reist igjen, denne gangen fra norsk side. Heller ikke dette ledet noen vei, da grunnet styret med unionsoppløsningen.¹¹ Dette må sees i sammenheng med Norges interesser for utforskning av polarområdene, som forskningsturene til Nansen til både Grønland og Nordpolen. En kan si at et nasjonalistisk bølge hadde feid over det norske folk, og at deler av dette ledet til ønske om å gjøre krav på Svalbard.¹² Uheldigvis for Norge og nordmenn var det ikke bare oss som hadde interesse for Svalbard, flere andre land hadde det samme.¹³

Det var flere forsøk på bestemme hva som skulle skje med Svalbard på starten av 1900-tallet. Både i 1910 og 1912 ble det avholdt Tremaktskonferanser, for Norge, Sverige og Russland.¹⁴ Og i Juni 1914 ble den internasjonale Spitsbergenkonferansen avholdt. Her var det store motsetninger mellom landene som hadde interesser for Svalbard.¹⁵ Likevel var det ikke dette som hindret konferansen fra å bli enige om noe. Utbruddet av første verdenskrig gjorde slik at de ulike delegasjonene måtte vende hjem, og konferansen hadde ikke flere møter.¹⁶

Etter første verdenskrig var slutt begynte krigsoppgjøret, og her skulle mange spørsmål besvares. Et av spørsmålene var hva som skulle skje med Svalbard. Norge mente at grunnet sin innsats på vinnernes side, og tap som følge av dette, så burde de kompenseres. Flere av landene som tidligere hadde hatt interesser på Spitsbergen var enten utestengt fra

⁷ Arlov, *Svalbards historie*, 46

⁸ Arlov, *Svalbards historie*, 47

⁹ Arlov, *Svalbards historie*, 42

¹⁰ Einar-Arne Drivenes og Harlad Dag Jølle, red. *Norsk Polarhistorie Bind 2 Vitenskapene* (Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS, 2004), 221

¹¹ Roald Berg, *Norsk utanrikspolitikk etter 1814* (Oslo: Det Norske Samlaget, 2016). 45

¹² Drivenes og Jølle, *Norsk Polarhistorie Bind 2*, 176

¹³ Berg, *Norsk utanrikspolitikk*, andre lands interesser.

¹⁴ Arlov, *Svalbards historie*, 288

¹⁵ Arlov, *Svalbards historie*, 291

¹⁶ Arlov, *Svalbards historie*, 292

konferansen, som Tyskland og Sverige, eller så hadde mistet interessen, som USA.¹⁷ Selv om traktaten ble inngått i 1920, så trådte den ikke i kraft før i 1925, når de landene som ikke hadde vært en del av konferansen hadde skrevet under.¹⁸ Den 14. august 1925 ble det norske flagget heist i Longyearbyen, for da var omsider Svalbard en del av Norge.

Traktatens innhold

Svalbardtraktaten, som ble underskrevet 9. februar 1920, og trådte i kraft 14. august 1925, har 10 artikler. Den 21. februar 1920 ble disse kjent for det norske folk, da gjennom *Morgenbladets* morgen nummer. Jeg ønsker nå å oppsummere traktatens innhold, basert på *Morgenbladets* dekning.

Artikkel 1 setter de geografiske rammene for traktaten, mellom 10 grader og 35 grader øst, samt mellom 74 og 81 grader nord. Artikkelen 1 sier også at gjennom traktaten har Norge “full og uinnskrenket” suverenitet. Artikkel 2 sier at alle har lik rett til å bedrive jakt og fiske, samt at Norge skal verne plante og dyrelivet. Artikkel 3 sier at innbyggerne til landene som har underskrevet traktaten skal kunne ha adgang til området, samt kunne drive med industri. Artikkel 4 sier at alle skal kunne benytte seg av telegrafstasjonene i området. Artikkel 5 handler om opprettelsen av en meteorologisk stasjon og videre forskning. Artikkel 6 handler om opparbeide rettigheter på Svalbard skal anerkjennes, mens artikkel 7 handler om likebehandling når det kommer til eiendomsrett. Artikkel 8 sier at Norge må opprette en bergverksordning som regulerer gruvedriften. Det kan heller ikke kreves inn mer skatt enn det som er nødvendig for å administrere området, samt at det settes et tak på eksportavgiften. Artikkel 9 sier at området ikke kan brukes i militær hensikt. Artikkel 10 sikrer russiske borgere samme behandling som innbyggerne til traktatlandene, dette i påvente av at Russland skulle få en anerkjent regjering.¹⁹²⁰

Det som er tydelig, basert på traktaten, er at den “fulle og uinnskrenkete” suverenitet for Norge bare var i artikkel 1. Resten av traktaten begrenser Norges makt i rimelig stor

¹⁷ Berg, *Norsk utanrikspolitikk*, 47

¹⁸ Berg, *Norsk utanrikspolitikk*, 44

¹⁹ “Traktaten om Spitsbergen med Bjørneøen. Dens væsentligste bestemmelser.” *Morgenbladet*, 21.02.1920, 1-2. Arlov, *Svalbards historie*, 306-307.

²⁰ Avsnittet er basert på en blanding av *Morgenbladets* artikkel og hva Arlov skriver.

grad. Likevel, som det skal kommes tilbake til, prøvde Norge å utøve makt på Svalbard i den grad traktaten tillot det.

Avisdekning - 1920

Selv om Spitsbergentraktaten var viktig for Norge, så fikk den kanskje ikke så mye spalteplass i norske aviser som en skulle tro. 1920 var tross alt et år som var preget av mye mer enn bare Spitsbergentraktaten. Oppgjøret etter første verdenskrig pågikk fortsatt. Spanskesyken var heller ikke bekjempet. Samt at det selvfølgelig skjedde masse annet i verden og Norge. Selv om undertegnelsen av Spitsbergentraktaten var en stor sak for det “nye” landet Norge, så var det også mange andre ting som fikk spalteplass i norske aviser. Som nevnt tidligere er det kun et fåtall norske avisers dekning som er fokuset for denne oppgaven, men jeg håper likevel at de utvalgte kan gi oss et bilde av pressens dekning av saken.

Når det kommer til selve dekningen av Spitsbergen/Svalbard-saken er det stor variasjon mellom avisene jeg har valgt. Det som er klart er at *Aftenposten* har mest dekning. Dette kan komme av at *Aftenposten* kom ut i to daglige utgaver, og dermed hadde flere sider å fylle. Det kan også komme av et større budsjett hos *Aftenposten*, de hadde tross alt en korrespondent stasjonert i Paris for å dekke saken. *Morgenbladet* kommer på “andre plass” når det kommer til antall saker. De også med to daglige utgaver. Både *Adresseavisen* og *Dagbladet* hadde om saken på sin forside, så det var ikke slik at det ikke ble dekket. Selv om det sikkert kunne stått mer om saken i de to avisene.²¹ Selve underskrivingen av traktaten blir nøye beskrevet i norsk presse, og her er en kort oppsummering av den dagens hendelser.

Den 9. februar 1920 klokken 16.30 i Paris på Quai d’Orsay ble Svalbardtraktaten undertegnet. Bygget, som huser det franske utenriksdepartementet, har være åsted for mange verdenshistoriske begivenheter. Seremonien ble innledet av Frankrikes ministerpresident Millerand, som uttalte at stormaktene var tilfreds med å kunne undertegne traktaten til fordel for Norge. Minister Wedel Jarlsberg takket så meget, og viste sin takknemlighet på vegne av den norske regjering og det norske folk over at ønsket om suverenitet på Svalbard nå ble oppfylt. I tur og orden skriver de ulike representantene under traktaten. Først den amerikanske, så Millerand fra Frankrike, etterfulgt av den danske, nederlandske, svenske og

²¹ Avsnittet er basert på hva jeg har lest i arbeidet med denne oppgaven.

til slutt Norges mann, Wedel Jarlsberg. Representante fra England, Italia og Japan var dessverre i London, men de skulle skrive under på et senere tidspunkt. Etter signeringen dro den norske kolonien hjem til Wedel Jarlsberg for å feire begivenheten.²²

Før jeg starter med å fortelle om substansen i dekingen av Svalbard og Svalbardtraktaten i 1920 ønsker jeg å ta en titt på de funnene jeg anser som mest spennende.

Det kanskje mest interessant fra 1920 er et brev sendt fra Adolf Hoel til *Aftenposten*. Hoel var geolog og en ledende Svalbardforsker, siden han hadde ledet og vært delaktig i flere ekspedisjoner til Svalbard. Hoel ble også medlem av NS i 1933 i ønsket om at dette ville heve norsk interesse i Arktis. Som følge av NS medlemskapet, og hans deltagelse i partiet, ble han dømt til 18 måneders fengsel som en del av landssvikoppgjøret.²³ I brevet argumenterer Hoel for å endre navnet fra Spitsbergen, til Svalbard.²⁴ Som vi nå vet, hans ønske gikk igjennom. Svalbard er navnet vi bruker på øygruppen. Navnebytte er selvfølgelig svært interessant, og noe som skal kommes tilbake til, men først må det ses på hvorfor Hoel mente det han mente.

Hoel skriver: “For det andre er navnet Svalbard enda temmelig ukjent, mens Spitsbergen er - ialfald udenfor Norge - det mest brugte og kjendte navn.” Og om hvordan navnebytte ville blitt tatt imot utenfor Norge sier han: “Det vilde blive omtrent som at forsøge paa at ombytte Amerika med Vinland.” Grunnlaget for navnebytte kommer at Hoel mener at nordmenn oppdaget øygruppen i 1194, eller “muligens et par hundre aar før”. Samt at Barentz sin oppdagelse av øya ikke var annet enn en gjenoppdagelse. Det som sjokkerer meg mest er kanskje denne setningen fra Hoel; “For det første er det umulig at føre noget afgjørende bevis for at nordmændene har opdaget Spitsbergen, skjønt alle historikere og geografer, som har studeret spørgsmaalet, mener, at det er overveiende sandsynlig, at normænd er øgruppens opdagere”.²⁵ Til tross for mangel på bevis, så er samtlige forskere med kompetanse på feltet, overbevist om at vi nordmenn var først på Svalbard. At Hoel har et slik nasjonalistisk synspunkt er ikke så rart, gitt hans holdninger, men det er desto mer forstyrrende å vite at dette var et utbredt syn. Det fikk tross store deler av forsiden til *Aftenposten* sitt nummer. Hoel sitt syn på historien er ikke unikt, som blir tydelig med at det var flere andre som delte hans oppfatning av historien. For 1925 er det desto flere av disse synene på historien, men det avventes med til senere i oppgaven.

²² “Spitsbergentraktatens undertegnelse.” *Aftenposten* 10. februar 1920, 1.

²³ *Norsk biografisk leksikon*, s.v. “Adolf Hoel” av Einar-Arne Drivenes. 08.04.2021. https://nbl.snl.no/Adolf_Hoel

²⁴ Adolf Hoel, “Svalbard-Spitsbergen. Forslag til navn for Norges nye besiddelser i Nordishavet.” *Aftenposten*, 14. februar 1920, 1.

²⁵ Hoel, “Svalbard-Spitsbergen.”

Et annet interessant funn er at to franske aviser skriver varmt om Svalbardtraktaten, noe som blir gjengitt i norske aviser. *Journal des Debats* skriver at de gleder seg over Norges hell, og at “ Vi har ingen bedre ven hat blandt de neutrale, og ingen av dem har mistet saa mange liv gjennom tyskernes torpederinger som dette land.” Dette blir da gjengitt av *Morgenbladet* 9. februar.²⁶ *Figaro*, en annen fransk avis, skriver at Norge, som nå får Spitsbergen, har “al grund til at være tilfreds”. Samt av øyen vil bringe Norge økonomisk rikdom. Dette var da omtalt i *Aftenposten* 11. februar.²⁷ Begge disse to funnene viser at saken var noe som var snakket om utenfor Norge, samt at dette var positivt for oss. Det kan være flere grunner til at det var akkurat franske aviser som skrev om traktaten. Traktatens underskriving, og fredsoppgjøret generelt, var noe som skjedde i Paris, og dermed ville franske aviser lettere ha tilgang. Grunnen jeg heller anser som mer sannsynlig er at siden det var norske korrespondenter i Paris for å dekke saken var det lettere for dem å følge med på hva franske aviser skrev, og dermed få avisene hjemme til å omtale sakene. Aviser fra andre land omtalte sikkert også traktaten, men ingen meldte om det videre til norske aviser, og det er nok grunnen til at kun franske aviser omtalte er nevnt i denne oppgaven.

Det siste funnet jeg vil trekke frem er en sak som omhandler tilknytning mellom Svalbard og resten av Norge. I artikkelen “Skibsfarten paa Spitsbergen.” står det at skipsfarten til og fra Svalbard i stor grad er påvirket av tilfeldigheter, som isforholdene. For å bedre på dette kunne staten gå til anskaffelse av et fartøy som ville bedre rustet til å klare slike forhold. Likevel ble det ikke anbefalingen å gå videre i prosessen om kjøp av et slikt skip, i alle fall ikke før traktaten trådte i kraft.²⁸ Som vil bli utforsket ytterligere senere i denne oppgaven var ikke Svalbard nødvendigvis likestilt med resten av Norge. Det som blir tatt opp i denne saken er om staten skal kjøpe et skip som gjør det lettere å komme til Svalbard i større deler av året, men at innkjøpet av et slikt skip burde settes på vent til etter at traktaten hadde trådt i kraft. Altså at et potensiell livline til den nye delen av Norge ikke var såpass viktig at det burde gjøres noe med en gang. Hadde det bare vært denne artikkelen så hadde dette kanskje ikke vært så interessant, men sett i sammenheng med de artiklene som blir trukket frem i 1925-delen av denne oppgaven så kan en ane et mønster. Det er grunnen til at jeg mener dette funnet er interessant.

Når det kommer til hva som skrives om traktatens innhold, så er det lite. På tidspunktet for underskrivingen, 9. februar, var nemlig ikke traktatens innhold offentlig.

²⁶ “Spitsbergentraktaten. Franske ord om Norge.” *Morgenbladet*, 9. februar 1920, 2.

²⁷ “”Figaro” om Norge og Spitsbergen.” *Aftenposten*, 11. februar 1920, 2.

²⁸ “Skibsfarten paa Spitsbergen.” *Aftenposten*, 11. februar 1920, 3.

(Innholdet skulle ikke komme på trykk før 21. februar, som har vært omtalt tidligere i denne oppgaven.) Dermed er det åpenbart at det ville være vanskelig for norske aviser å skrive noe om det. Likevel må noe ha lekket før offentliggjøringen, for 11. februar hadde både *Morgenbladet*²⁹, *Aftenposten*³⁰ og *Adresseavisen*³¹ saker om akkurat det samme. Nemlig at alle innbyggere i landene som hadde underskrevet traktaten ville ha like rettigheter på øygruppen, spesielt med tanke på jakt, fiske og gruvedrift. Samt at dette skulle gjelde for russiske borgere. Dette skulle vise seg å være artikkel 2, 8 og 10 i traktaten.

Hvis jeg avslutningsvis skulle sagt noe om den generelle dekningen av Svalbardtraktaten i 1920, ville det vært at den var positivt. Mye spalteplass er viet til å beskrive seremonien for underskriften fant sted. Rommets pragt, og historiske viktighet blant annet. Samt hvem som deltok, dette kanskje for å vise at traktaten var viktig ikke bare for Norge, men for verden. Noe som blir støttet av dekningen i fransk presse. Det er kanskje ikke rart norsk presse var såpass positive heller, spesielt med tanke på lovnaden om at Norge skulle få “full og uinnskrenket” suverenitet ifølge traktaten. Nå vet man at det var en lovnad med en stor asterisk. Kanskje var ikke det innholdet som var viktig, men heller at Norge fikk delta på verdensscenen med resten av stormaktene. Vi fikk rett og slett spille i samme liga som dem, og da var kanskje ikke grunnen til at vi var der, eller prisen vi måtte betale, så viktig. Norge ble også medlem av Folkeforbundet samme år av, da i frykt for å stå utenfor verdenssamfunnet.³² Altså var det viktig for Norge å ikke bli utestengt fra det gode selskap. Noen som en kan tenke seg gjenspeiler seg i den norske pressen reaksjon på saken.

Avisdekning - 1925

Den 14. august 1925 var dagen Svalbardtraktaten endelig trådte i kraft, over fem år etter at den ble signert i Paris. Dette gjør dagene rundt den 14. august til et naturlig tidspunkt for å se hva som ble skrevet av den norske pressen. I 1925 var verden et annet sted enn 5 år før. Krigen hadde kommet mer på avstand, og krigsoppgjøret var for lengst over. Dette er kanskje grunnen til at Svalbard fikk mer spalteplass nå enn i 1920. Det som også er tydelig et at det er

²⁹ “Spitsbergen-traktaten. Den hjemler like rettigheter for alle kontraherende parters undersaater.” *Morgenbladet*, 11. februar 1920, 2.

³⁰ “Spitsbergentraktaten. De kontraherende matgers borgere har lige rettigheder.” *Aftenposten*, 11. februar 1920, 4.

³¹ “Like rettigheter for alle borgere fra de kontraherende matger” *Adresseavisen*, 11. februar 1920, 1.

³² Berg, *Norsk utanrikspolitikk*, 55

markant mer dekning. Selv *Nordlys*, den minste avisen blant de som er sett på, har nevnt Svalbard i flere nummer i 1925. En av grunnen kan være at var mindre som skjedde i verden. En annen grunn, og kanskje mer sannsynlig, er at dette var en sak som skjedde i Norge. Dermed var det lettere for norske aviser å skaffe seg informasjon. Det var ikke behov for en korrespondent i Paris, fordi en kunne skaffe informasjon, og intervju folk her hjemme.

Selve dagen, 14. august 1925, og seremonien som forekom ble godt dekket i norske aviser. Basert på en kongelig resolusjon fra 7. august ble det bestemt at loven om Svalbard skulle trå i kraft på overtakelsesdagen. Dette samtidig som Svalbardtraktaten og bergverksordningen også skulle trå i kraft. Samt at villrein ville bli fredet.³³ Klokken 12 ble det saluttet fra alle landets festninger. Utenriksdepartementet ble besøkt av utsendinger fra Danmark, Sverige og Finland, som alle ønsket oss lykke til.³⁴ På Svalbard ble splittflagget heist, "Ja vi elsker" ble spilt, 21 skudd ble avfyrt fra "Heimdal" og kongesangen ble avspilt. Dette etterfulgt av lunsj på skipet, og senere et selskap avholdt av Store Norske.³⁵ Alt i alt en begivenhetsrik dag, for en slik viktig begivenhet.

Navnet Svalbard, og navns betydning

Tidligere i denne oppgave ble brevet fra Hoel til *Aftenposten*, i 1920, sett på grunnet sin forståelse av historien. Der ble det sagt at det var flere tilfeller av en ulik historieforståelse blant kildene fra 1925. Før dette ønsker jeg å se på en artikkel fra *Nordlys*, som i motsetning til resten av dekningen fra 1925, har historieforståelse som stemmer overens med den som er anerkjent i dag.

I artikkelen "Overtagelsen av Svalbard" fra 13. august kommer *Nordlys* med en liten historietime.

Når Spitsbergen - eller Svalbard som øgruppens oprindelige og nu fastslåtte navns lyder - først blev opdaget, er ikke bragt å det rene. Allerede i 1194 meddeler de islandske annaler om "fundr Svalbard", og antagelig er hermed ment det samme land som i 1596 blev opdaget av hollenderen Wil-Barentszeon og gitt navnet Spitsbergen.³⁶

Nordlys er her veldig forsiktig, og står i kontrast til mye annen dekning fra tiden. De påstår ikke at det var "vi" som fant Svalbard, men bare sier at det er en mulighet. Noe som virker å

³³ "Imorgen indlemmes Svalbard i Norge." *Aftenposten*, 13. august 1925, 1.

³⁴ "Svalbard-dagen i Oslo." *Aftenposten*, 14. august 1925, 2.

³⁵ "Den høitidelige overtagelse av Svalbard."

³⁶ "Overtagelsen av Svalbard", *Nordlys* 13. august 1925, 2.

være det anerkjente synspunktet nå til dags. Videre forteller *Nordlys* om hva som har skjedd med Svalbardspørsmålet i nyere tid, sett fra 1925. Da med det svenske initiativet i 1871, de ulike konferansene i 1910, 1912 og 1914. Samt undertegnelsen av traktaten i 1920, og ratifisering av traktaten 21. juli 1924 gjort av Stortinget.³⁷ Faktisk er dekningen til *Nordlys* svært god, de får gjengitt mye informasjon på ord, og avisen kommer ikke med opplysninger som blir ansett som feilaktige i dag. Dessverre er ikke dette tilfellet for resten av dekningen.

I *Aftenposten* sitt aftennummer fra dagen for flaggheising har de avisen publisert en innlegg skrevet av Georges Parmentier. I innlegget, “Spitsbergen blir norsk jord - En diplomatisk seier.”, skriver Parmentier at Norge var veldig heldig med å få Svalbard, spesielt siden andre land hadde interesse for øygruppen. Videre er Parmentier enige at det var hollenderen Barentz som oppdaget Svalbard, men at nordmenn lenge før denne oppdagelsen hadde “jaget hval ved øygruppens kyster”. Neste setning i artikkelen er “Men det historiske argument risikerer at miste sin verdi, hvis det ligger helt tilbake i de tider, der har et skjær av legende.” Så innrømmer Parmentier her at kildene til denne tidlige “oppdagelsen” av Svalbard ikke holder vann, og at det kan være en myte eller bare en legende? Uansett fortsetter Parmentier med å presentere et annet argument, og dette fra Wedel Jarlsberg.

Spitsbergen er Finnmarkens naturlige forlængelse formen, dets fjeldes geologiske beskaffenhet og fjordenes retning viser, at det i fordums dage - som forøvrig ogsaa Færøene og Island - utgjorde en del av det norske rike. Den geologiske begrundelse har rettens kraft.³⁸

Dette er selvfølgelig er interessant argument, men det virker som en merkelig måte å avgjøre spørsmålet på. Argumenter virker også litt hult med tanke på fraværet om krav når det kommer til Island og Færøyene. Hovedgrunnen til at Svalbard ble en del av Norge var ikke den tidlige oppdagelsen av vikingene, eller geologien, men fordi stormaktene ble enige om å kompensere Norge for sine tap under første verdenskrig. Selvfølgelig lå det andre grunner til grunn for Norges ønske om å overta Svalbard, men det er ikke de som blir diskutert her. Det at *Aftenposten* gir spalteplass til noe slikt viser ikke nødvendigvis at avisen deler Parmentier sitt historiesyn, men det viser at avisen i alle fall ikke er interessert i fremheve den usikkerheten som faktisk var knyttet til spørsmålet om Svalbards oppdagelse.

Nok et eksempel på en alternativ historie finnes i *Aftenposten* fra 15. august. Her sier justisminister Paal Berg at “det gamle norske land Svalbard er atter norsk”. Samt at det var

³⁷ “Overtagelsen av Svalbard.”

³⁸ Georges Parmentier, “Spitsbergen blir norsk jord En diplomatisk seier.” *Aftenposten*, 14. august 1925, 1.

nordmenn fra Island som oppdaget øygruppen.³⁹ Dette sier noe om hvor utbredt dette synet om at nordmenn oppdaget Svalbard var, når en bare kan si det som en selvfølge.

Også selveste Fridtjof Nansen deler synet på nordmenn oppdaget Svalbard. Noe han gjør rede for i sin tekst “Hvordan nordmændene opdaget Svalbard.”, som er å finne i *Adresseavisen* fra 14. august. Til tross for tittelen er ikke Nansen fullt så aggressiv i selve teksten. Han åpner med å si at “Det er sandsynlig at Svalbard først er blitt fundet av nordmænd, men om denne opdagelsen vet vi litet.” Videre gjør Nansen rede for flere fortellingen om oppdagelser i land i nord, og hvordan det er sannsynlig at et av disse oppdagelse var Svalbard og ikke noe noe annet. Om selve oppdagelsen i 1194, som står omtalt i islandske annaler, skriver Nansen at vi ikke vet hvordan nordmenn kom til å oppdage landet. Han har en teori om at det nærmest var en tilfeldighet, kanskje av en stormdrevet sjøfarer eller noe lignende. Avslutningen til Nansen er at “Svalbard blev fundet paany av Nederlandene i 1596”.⁴⁰ Selv om Nansen ikke er like aggressiv som Hoel og justisminister Paal Berg er han fortsatt overbevist om at nordmenn oppdaget Svalbard. Det må ligge noe i datidens forståelse av historien, og hvordan det knyttes opp mot norsk stolthet og nasjonalisme, vevd sammen med kravet til Svalbard. Spørsmålet som da melder seg er hvorfor ikke *Nordlys* har samme syn som resten. Det er ikke slik at avisen avviser at nordmenn oppdaget Svalbard, men det er forsiktig med å ikke komme ut med noe de ikke vet for sikkert. Kanskje *Nordlys* rett og slett ikke ville gå ut med noe som i ettertid skulle vise seg å være feil. Så i stedet for å støtte teorien om norsk oppdagelse, så holdt de heller døren på gløtt, “selvfølgelig er det en mulighet, men vi vet ikke helt sikkert”.

Videre ønsker jeg å se litt på navnebruk, og navn generelt. Navnebruk med tanke på “Svalbard/Spitsbergen”, navn mer generelt i kontekst av navngi deler av Svalbard. Basert på kildene jeg har sett på dominerer bruken av “Svalbard”. Likevel blir også “Spitsbergen” brukt, men da i saker som blir gjengitt fra utlandet, som artikkelen til Parmentier. *Morgenbladet* bruker også “Spitsbergen”, da sin dekning fra 14. august. Det som er litt rart med bruken av “Spitsbergen” fra *Morgenbladets* side, er at avisen brukte “Svalbard” både dagen før og dagen etter. Enten er det en glipp fra redaksjonene sin side, eller så er det bevist ordbruk for å vise at Svalbard nå er norsk land, og at en “tar tilbake” navnet. Jeg heller mot at det er bevist, og det er en reaksjon på at traktaten trer i kraft.

³⁹ “Den høitidelige overtagelse av Svalbard. Statsfalgget heises - Salut fra “Heimdal”. - Fædrelandssangen spilles.” *Aftenposten* 15. august 1925, 2.

⁴⁰ (dr.) Fridtjof Nansen, “Hvordan normændene opdaget Svalbard.” *Adresseavisen*, 14. august 1925, 4.

At “Svalbard” skiftet navn fra “Spitsbergen” var en ting, men det ble også arbeidet fra norsk side om å komme med nye navn til fjell og lignende på øygruppen. Det ble satt ned en navnekomite, som var ledet av advokat Carl Lundh. *Aftenposten* hadde 14. august et intervju med Lundh, hvor han forteller om arbeidet. Lundh sier at komiteen har arbeidet for å lage enhet i navnene, fordi enkelte plasser eller fjell kunne ha flere navn. De har også fulgt reglene til Norges kartverk når det kommer til “betegnelse og skrivemåte”. Samt at de har prøvd å finne tilbake til eldste navn på plasser for flere navn har vært brukt. På spørsmål om hvilke prinsipper komiteen har arbeidet etter svarer Lundh at de har prøvd å ha mest mulig navn som “norske tunger” kan uttale. Likevel er det slaviske og russiske navn som er beholdt. Samt at komiteen har foretrukket navn som gir en viss naturbeskrivelse. Til slutt må det nevnes at Wedel Jarlsberg fikk et halvøy oppkalt etter seg.⁴¹ Grunnen til at jeg mener dette må nevnes er fordi Wedel Jarlsberg var en viktig skikkelse når det kom til Svalbard. Han var den norske stats minister i Paris under undertegnelsen av Spitsbergentraktaten. *Aftenposten* kalte han “Svalbard-traktatens far”.⁴² Å kalle opp noe etter Wedel Jarlsberg ville både hedre han og hans bragd, samtidig som en ville fornorske øyen. Noe som det virker *Aftenposten* stiller seg positiv til.

Forrige artikkel var et svar på spørsmål reist av en svensk presseuttalelse noen dager i forveien, omtalt i *Adresseavisen* fra 12. august. Her blir det skrevet at ingen vil ha noe imot at fjell blir oppkalt etter deltakerne i polflyvningen, gitt at disse fjellene var navnløse. Hvis det ikke er tilfelle så er sakene en helt annen. For om omdøpingens hensikt var å fjerne svenske og nederlandske navn “kommer dette sikkert til at møte større vanskeligheter end de norske chauvinister indbilder sig”. Avslutningsvis blir det skrevet at navn som forteller om Svalbards historie bør bli beholdt.⁴³ Spørsmålet en da kan stille oss er i hvor stor grad disse navneendringene var viktig for “fornorskningen” av øyen, samt den nasjonale selvfølelsen. Drivenes peker, i *Norsk Polarhistorie II*, på at bytte fra “Spitsbergen” til “Svalbard” var viktig for å knytte øygruppen sterkere til Norge. Gjennom dette navnebytte ble det offisielt tatt stilling til om dette var samme øygruppe som var oppdaget av nordmenn i 1194, og at nederlenderen ikke var der først i 1596. Dette, og de andre navnebyttene var en måte å døyve norsk skuffelse på, med tanke på de store begrensningene som lå i selve Svalbardtraktaten.⁴⁴

⁴¹ “De nye navner paa Svalbard.” *Aftenposten* 14. august 1925, 2.

⁴² “Minister Wedel Jarlsberg -”Svalbard-traktatens far” - om overtagelsen og dagens betydning.” *Aftenposten* 14. august 1925, 1.

⁴³ “Spitsbergen og omdøpningsforsøkene.” *Adresseavisen* 12. august 1925, 1.

⁴⁴ Drivenes og Jølle, *Norsk Polarhistorie*, 256.

Denne skuffelsen som Drivenes peker på her kom ikke så godt frem i norske aviser fra den tiden, likevel er det et eksempel jeg vil trekke frem. Dette eksemplet er fra *Dagbladet* 14. august.

Det er imidlertid ingen grunn til aa legeg skjul paa, at innlemmelsen av Svalbard i Norge skjer under forpliktelser overfor andre lands interesser, som kan bringe alvorlige vanskeligheter. Og utnyttelsen av det nye landet kan komme til aa kreve betydelige ofre. Men det er naturlig at Svalbard hører Norge til, og hele landet gleder sig over at vi har faat en fast utpost i Nordhavet, som aapner muligheter for ny virksomhet paa flere omraader.⁴⁵

Om det ikke er direkte skuffelse som kommer frem i disse linjene, er det i alle fall en klar innrømmelse om at Norges makt er begrenset på Svalbard. Til tross for dette kan en også se positiviteten. Det er store begrensninger, men Svalbard er nå en del av Norge og det bringer muligheter med seg.

Fredning av reinsdyr

Noe av det første Norge gjorde med sin nye makt på Svalbard var å frede villreinen. Dette ble bestemt før selve overtagelsen, og står om i alle avisene som er sett på i denne oppgaven, med unntak av *Nordlys*, den 13. august. Fredningen av villrein står i en artikkel som kan minne om en ferdigskrevet pressemelding fra det offentlige. Sakene fra avisene denne dagen er nærmest identiske, med kun små variasjoner. De største variasjonene er å finne i overskriftene til sakene. Her er det kun *Dagbladet* som har valgt å trekke frem fredningen av villrein i sin overskrift.⁴⁶

Fredningen av villrein får mer spalteplass noen dager senere i både *Aftenposten* og *Adresseavisen*. 18. august kan en lese i *Aftenposten* at fredningen ikke kommer til å vare mer enn i 10 år, frem til utgangen av 1934, og fredningen er ønske fra lokalbefolkningen. 50 år før var det fullt av rein på Svalbard, men etter jakt fra turister og fangstfolk er nærmest bestanden utryddet.⁴⁷ Saken viser at Norge er villig til å utøve makt på Svalbard, og det umiddelbart, selv om det ikke er den største saken. Som nevnt tidligere la traktatens innhold en demper på Norges makt, så det var viktig å utøve makt der hvor det var mulighet for det. Roberts og Paglia går nærmere inn på dette i sin artikkel “Science as national belonging: The

⁴⁵ “Norge.” *Dagbladet* 14. august 1925, 4.

⁴⁶ Avsnittet er basert på 4 artikler fra 13. august 1925.

⁴⁷ “Sysselmand Lassens første embedshandling. Gir meddelse om, at ren-fredningen er traadt ikraft.” *Aftenposten*, 18. august 1925, 1.

construction of Svalbard as a Norwegian space”. Her blir det pekt på at reinsdyr og mennesker på Svalbard har et symbiotisk forhold, fordi gjennom nordmennesenes tilstedeværelse var de i stand til å observere å regulere reinsdyrene.⁴⁸ Så i fravær av andre områder å vise makt på ble reinsdyrbestanden et fokus for norsk maktutøvelse. Noe *Aftenposten* faktisk valgte å vie deler av sin forside til, som viser at avisen anså saken som viktig.

Svalbard - ikke likestilt med resten av landet

Selv om Norge hadde overtatt Svalbard, er det flere saker som tyder på at det ikke nødvendigvis er en likestilt del av Norge. Avstand fra alt annet spiller nok inn her, men det kan også være andre faktorer. I en artikkel fra *Morgenbladet* 14. august 1925 står det følgende.

Mens nationens maate at tænke paa er slik indstillet at forholdsvis faa vil ha betænkeligheter ovenfor en jernbane til 20 millioner gennem et fattig dalføre vil der være saare mange med betænkeligheter ovenfor en isbryter til 6 millioner til Spitsbergen - den eneste mulige middel til opretholdelse av en nogenlunde sikker forbindelse med den øgruppe, som kan dække saa overordentlig meget av vort kulbehov.⁴⁹

Det som blir pekt på her er at det ikke bare er penger som hindrer Svalbard fra å bli bedre “integrert”, men også folks holdninger. Videre skriver artikkelforfatteren at “Men med tiden lykkes det nok at faa tankegangen tvunget i den rigtige retning.” Altså at folk må anse som Svalbard som en del av Norge, og være villige til å støtte øygruppen økonomisk. Svalbard er nå blitt en del av Norge, og da må staten steppe inn for å sikre at folkene som bor der oppe skal kunne ha en forbindelse med omverden. Selv om noen sikkert vil være uenig, så deres tanker da tvinges i riktig retning, som *Morgenbladet* skriver. Dette tyder på at *Morgenbladet* stiller seg positive til innlemmelsen av Svalbard, og mener at staten gjerne kan gjøre mer for folkene der oppe.

Et annet eksempel på forskjellsbehandling blir trukket frem av *Nordlys*. I *Nordlys* fra 8. august 1925 er det en sak om arbeidere som klager over at det kan gå lang tid mellom hver

⁴⁸ Peder Roberts og Eric Paglia. “Science as national belonging: The construction of Svalbard as a Norwegian Space,” *Social Studies of Science* 46, 6 (2016): 900, <http://dx.doi.org/10.1177/0306312716639153>.

⁴⁹ “Spitsbergen overtages idag med en høitidelighet i Advent Bay.”, *Morgenbladet*, 14. august 1925, 2.

gang de får post, mellom 2 og 3 uker.⁵⁰ I neste utgave, 11. august, svarer postmesteren at de “sender post til Kings Bay med alle skibe det får rede på”. Videre står det at noen hadde klaget året før, altså i 1924, om at de bare fikk post 5 eller 6 ganger. Her opplyser postmesteren om at det ble sendt post 22 ganger til Kings Bay, som stemmer med noteringene fra poståpneren på Kings Bay.⁵¹ Om dette er faktisk forskjellsbehandling kan ikke konkluderes med. Likevel er det interessant å trekke frem fordi *Nordlys*, som en avis for arbeiderne, her bruker plass til å ta opp en sak som ikke er snakket om i de andre avisene.

Gruvedrift og opprettholdelse av befolkning

En annen skritt Norge tok for å utøve makt over Svalbard var å få representanter fra staten dit. I *Aftenposten* fra 14. august kan en lese om at både stillingen som sysselmann og bergmester lyses ut. Lønnen vil være 18 000 og 15 000 kroner, for hver av jobbene respektivt. Inkludert i begge to er også gratis bolig, lys og brensel. Det må også nevnes at en tredel av lønnen er et tillegg som er omtalt som “Svalbardtillegg”.⁵² Den høye lønnen er, samt de andre godene, et tegn på at staten ønsker dyktig menn til å ivareta statens interesser i dens nye land. Kanskje noe som kommer ekstra godt frem med hvis en ser på “Svalbardtilleggene”. Noen dager senere kan en lese i *Dagbladet* at det er kommet inn 20 søknader til stillingen som sysselmann, men her er ikke stillingen til bergmester nevnt.⁵³ Altså er det en interesse for jobben, og min antagelse er at lønnen er en viktig faktor. Tall fra SSB viser at normal årslønn i 1930, altså 5 år etter, kun var 2520 kroner.⁵⁴ Lønnsnivået kan ha falt noe siden 1925, grunnet depresjonen, men likevel er det en høy lønn. Noen som sikkert var nødvendig for å få folk til å jobbe så langt unna, samt være nærmest isolert i vinterhalvåret.

En annen måte staten kunne sikre sin makt på Svalbard var med å få folk til å fortsette å bo og jobbe der. Forskingen var selvfølgelig viktig, men antall forskere kunne ikke måle seg med antall mennesker som var sysselsatt som følge av gruvedriften. Det var gruvedriften som hadde fått skapt de mer permanente bosetningene. Dermed er det ikke så rart at staten var villig til å støtte næringen økonomisk.

⁵⁰ “Posten til Svalbard.”, *Nordlys*, 8. august 1925, 2.

⁵¹ “Posten til Svalbard.” *Nordlys*, 11. august 1925, 2.

⁵² “Mange ansøkere til sysselmand- og bergmesterembedet.” *Aftenposten*, 14. august 1925, 2.

⁵³ “Sysselmannen paa Svalbard. 20 ansøkere til stillingen.” *Dagbladet*, 18. august 1925, 6.

⁵⁴ “1 Lønn per normalårsverk, 1930-2002 nominelt og reelt. Gjennomsnitt for næringer,” Hentet 6. mai 2021 fra <https://www.ssb.no/a/histstat/aarbok/ht-0901-lonn.html>

I *Aftenposten* fra 10. august står det et intervju med O. N. Lindaas, som blant annet har drevet gruvedrift i arktis i flere år. Grunnlaget for intervjuet er at staten gir støtte til gruvedrift på Svalbard, både på Bjørnøya, og til Kingsbay. Summene er 7,5 millioner til Bjørnøya, men summen til Kingsbay er ikke oppgitt. Av disse ansees hele 7 millioner som tapt. Lindaas peker også på at det er vanskelig å drive med fortjeneste fra såpass avsidesliggende områder, i alle fall uten svært høye kullpriser. Videre sier Lindaas at kulldriften har mange ekstrautgifter som kulldriften i Storbritannia ikke har. Noe av disse utgiftene er frakt av varer, frakt av mannskap, arbeidere som ønsker gratis kost og losji, og at arbeiderne ønsker høyere lønn enn for tilsvarende arbeid på fastlandet. På spørsmål om hva han synes om statsstøtten til gravene svarer Lindaas at han anser den som “nasjonaløkonomisk heldig”, men at han ville endret på hvordan den fungerte. Videre sier han at gravene sysselsetter omtrent 800 menn, og at fra norske gruver fraktes det 250 000 tonn kull (antar dette er årlig, men står ikke det i artikkelen). Hadde ikke denne kullen blitt produsert i Norge måtte en kjøpt den fra Storbritannia, og da ville prisen trolig vært på 10 millioner kroner, dermed fører støtten fra staten til at penger blir i landet. Avsutsningsvis står det at det er vanskelig å drive gruvedrift “der oppe”, og staten bør holde seg “a jour” og støtte foretakene slik at det lønner seg å drive virksomhet.⁵⁵ Som en ser kan det være økonomisk smart av staten å støtte gruvedriften, men kanskje den viktigere grunnen er å sikre seg at virksomheter fortsetter å være der oppe. Uten folk er det vanskelig å ha et skikkelig krav på et landområde. Og siden Norge i disse dager i 1925 endelig skulle “få” Svalbard, var det ekstra viktig at det faktisk befant seg folk der.

Den 14. august kommer det mer informasjon om gruvedriften på Svalbard, da i et intervju med advokat Carl Lundh. Deler av intervjuet er allerede dekket, men det som denne gangen er av interesse er det Lundh sier om gruvedriften. Lundh forteller at hverken “det svenske” eller “det hollandske” selskap vil drive i løpet av vinteren, og at selskapet han representerer, Store Norske, vil være det eneste selskapet som vil sysselsette en “større arbeidsstokk til vinteren”. På spørsmål om hvordan det går det driften svarer Lundh at den dårlige kullprisen til tross så ser det ut som selskapet vil drive med overskudd. Samt at med redusert produksjon i England, og innstilling av drift hos de andre selskapene på Svalbard, så ser det lyst ut for Store Norske. ““Store Norske”s saakaldte Longyears kul ansees overlat for at rangere blandt de beste til dampskibskul”, avslutter Lundh.⁵⁶ (Tydeligvis er det lange

⁵⁵ “Statsstøtten til Kingsbay og Bjørnøen.” *Aftenposten*, 10. august 1925, 2.

⁵⁶ “Det nye navner paa Svalbard”.

tradisjoner for å påstå at våre norske naturressurser er bedre enn de fra andre land.) Om det er den norske overtagelsen som er grunnen til at de ikke-norske selskapene avslutter driften er ikke godt å si, men det kan være noe i det at de ikke får støtte på samme måte som norske selskaper. Det Lundh peker på angående at bedriftens lønnsomhet påvirkes av hvor mye andre produserer er interessant, for som en så i forrige artikkel er det betraktelig flere kostnader knyttet til produksjonen på Svalbard enn det er andre plasser.

På forsiden av *Aftenposten* den 14. august kunne folk lese at det ble eksportert 440 000 tonn kull fra Svalbard sommeren 1924 og at et sted mellom 1200 og 1500 menn var sysselsatt i gruvene.⁵⁷ Absolutt en anseelig mengde mennesker. En mengde mennesker som ville vært vanskelig å hatt på Svalbard om det ikke var for nettopp gruvedriften. Selvfølgelig ville det nok vært noe forskere, og sikkert noe fiskere der hvis ikke, men ikke på langt nær like mange. Derfor var staten avhengige av gruvedriften for å ha en såpass stor befolkning på Svalbard. For hvis ikke så hadde Svalbard bare vært en ubebodd øygruppe som Norge på papiret hadde kontroll over.

Hvorfor Norge ville ha Spitsbergen/Svalbard

I korte trekk kan en si at grunnene til at Norge ville ha Svalbard var det historiske kravet, og ønsket om makt og status. Utvinning av kull var ikke drevet i stor skala når kravene fra norsk side ble reist første gang, og regner dermed ikke som en grunn.

Det historiske kravet bygger på forståelsen om at nordmenn oppdaget Svalbard i 1194, og at dette er samme sted som ble oppdaget i 1596 og kalt Spitsbergen. Altså øygruppen vi i dag kjenner som Svalbard. Arlov skriver i sin bok *Svalbards historie* at teorien om at det var nordmenn som var på Spitsbergen første ble presentert første gang i 1831. Etter det fikk teorien støtte av flere utover 1800-tallet, og nærmest helt opp mot våre dager har den vært ukritisk akseptert i populærlitteraturen.⁵⁸ Problemet med å avvise en slik påstand er at det er vanskelig å bevise et negativ. Vi kan ikke bevise at Barentsz var først på Svalbard 1596, alt vi kan si er at det ikke finnes bevis som skulle vise noe annet. Noe som også Hoel er enige i sitt brev fra 1920, hvor han sier at det ikke er noe bevis for at nordmenn var først på

⁵⁷ "Det nye land." *Aftenposten*, 14. august 1925, 1.

⁵⁸ Arlov, *Svalbards historie*, 47

Svalbard. Som Arlov skriver “Påstanden om at “vikingene oppdaget Svalbard i 1194, er en seiglivet myte som utvilsomt vil overleve også denne boken”.⁵⁹ Det en vet i dag, som i 1996 når Arlov skrev sin bok, er at Svalbard ble oppdaget i 1596 og det er et historisk faktum.

Grunnlaget for ønsket om makt og status er delvis bygd på det samme, men er i større grad viktig for hvordan resten av verden så oss. Nytt land er alltid noe som er verdsatt. Land og nasjoner har stadig hatt ønsker om å utvide sine territorium. Noe som er ekstra flott når resten av verdenssamfunnet godkjenner kravet ditt. Siden Svalbard hadde, i alle fall i norske øyne, en historie knyttet til Norge, var det en naturlig utvidelsen av Norge. Spesielt siden ingen annen nasjon hadde krav der oppe. Svalbard var rett og slett ikke så viktig for verden, men det var viktig for oss. Noe som kommer godt frem i dette sitatet; “For dem som ordnet med Versailles-freden var kapitlet litet. For os er det støre”.⁶⁰ Svalbard var bare en “fillesak” i tiden etter første verdenskrig, men et bevis på at Norge var en spiller på verdensscenen.

Begge disse grunnen kommer sammen når Norge som “herre” over Svalbard endrer navnet fra “Spitsbergen” til “Svalbard”. For med det navnebytte gjør ikke bare Norge øyen til en del av Norge, men det viser også verden at Norge har kontroll. Samt at navnebyttet, som Arlov peker på, viser at den naturlige tilstanden var gjenopprettet. Svalbard var atter norsk.⁶¹ (I alle fall hvis en støtter fortidens historiesyn, hvis ikke var bare Svalbard blitt norsk.)

Konklusjon

I korte trekk kan vi si at Svalbardtraktaten høstet positive reaksjoner i den norske pressen. For 1920 var fokus hovedsakelig på hvor viktig Svalbardtraktaten var, og spesielt at lille Norge fikk være på festen når land skulle “deles ut”. Selve innholdet i traktaten ble ikke offentliggjort i tidsrommet som er sett på i denne oppgaven. Likevel var det noen lekkasjer fra traktaten som ble omtalt i pressen. I de sakene kan ikke jeg se noe form for negativitet fra pressen, men heller bare korte notiser med lite eller ingen meningsytring.

For 1925 er det langt mer dekning av Svalbard og Svalbardtraktaten enn det var i perioden for 1920, som fører til at det er flere reaksjoner og dermed mer plass til reaksjoner som ikke var fullt så positive. Likevel var det fortsatt mange positive reaksjoner i 1925. Mye spalteplass var viet til å fortelle om hvordan 14. august skulle foregå, samt en hel del for å

⁵⁹ Arlov, *Svalbards historie*, 51

⁶⁰ “Spitsbergen overtages i dag med høitidelighet i Advent Bay,” *Morgenbladet* 14. august 1925, 1.

⁶¹ Arlov, *Svalbards historie*, 319

fortelle om hvordan dagen ble, begge deler i positive ordelag. Noe plass var også viet til å hedre mennene som sto bak arbeidet med traktaten fra norsk side. Samt var det ble skrevet om hva Norge ønsket å gjøre med Svalbard. Eksempler på dette var bytte av navn på steder på Svalbard, freding av villrein og gi statsstøtte til kullnæringen. Alle disse positive reaksjonene til tross var det også andre reaksjoner. Deriblant kommer det frem at Svalbardtraktaten kommer med forpliktelser til andre nasjoner, og at dette kan føre til ofre fra Norges side. Det blir også pekt på at selv om Svalbard blir en del av Norge, så er det forskjeller i folks holdning mellom øygruppen og resten av Norge, og at disse forskjellene også utspiller seg i politisk handlekraft.

De reaksjonene som er mest interessante for ettertiden, er nok de som omhandler historiesynet rundt Svalbards oppdagelse. Både i 1920 og 1925 var det mest utbredte synet at det var nordmenn som oppdaget Svalbard, og ikke nederlenderen Willem Barentsz som er det anerkjente synet i dag. Det må nok komme av de nasjonalistiske holdningene som må ha stått sterkt hos det nye landet Norge.

Litteraturliste

Primærkilder

“Den høitidelige overtagelse av Svalbard. Statsflagget heises. - Salut fra “Heimdal”. - Fædrelandssange spilles.” *Aftenposten*, 15. august 1925, 2.

“De nye navner paa Svalbard.” *Aftenposten*, 14. august 1925, 2.

“Det nye land.” *Aftenposten*, 14. august 1925, 1.

““Figaro” om Norge og Spitsbergen.” *Aftenposten*, 11. februar 1920, 2.

Hoel, Adolf. “Svalbard-Spitsbergen. Forslag til navn for Norges nye besiddelser i Nordishavet.” *Aftenposten*. 14.02.20, 1.

“Imorgen indlemmes Svalbard i Norge.” *Aftenposten*. 13. august 1925, 1.

“Like rettigheter for alle borgere fra de kontraherende matger.” *Adresseavisen*. 11. februar 1920, 1.

“Mange ansøkere til sysselmand- og bergmesterembedet.” *Aftenposten*. 14. august 1925, 2.

“Minister Wedel Jarlsberg -”Svalbard-traktatens far” - om overtagelsen og dagens betydning.” *Aftenposten*. 14. august 1925, 1.

Nansen, Fridtjof. “Hvordan nordmændene opdaget Svalbard.” *Adresseavisen*. 14. august 1925, 4.

“Norge.” *Dagbladet*. 14. august 1925, 4.

“Overtagelsen av Svalbard”. *Nordlys*. 13. august 1925, 2.

Parmentier, Georges. "Spitsbergen blir norsk jord En diplomatisk seier." *Aftenposten*. 14. august 1925, 1.

"Posten til Svalbard." *Nordlys*. 8. august 1925, 2.

"Posten til Svalbard." *Nordlys*. 11. august 1925, 2.

"Skibfarten paa Spitsberge." *Aftenposten*. 11. februar 1920, 3.

"Spitsbergen og omdøpningsforsøkene." *Adresseavisen*, 12. august 1925, 1.

"Spitsbergen overtages idag med en høitidelighet i Advent Bay." *Morgenbladet*. 14. august 1925, 1.

"Spitsbergen overtages idag med en høitidelighet i Advent Bay." *Morgenbladet*. 14. august 1925, 2.

"Spitsbergentraktaten. Den kontraherende matgers borgere har lige rettigheder." *Aftenposten*. 11. februar 1920, 4.

"Spitsbergentraktaten. Franske ord om Norge." *Morgenbladet*, 9. februar 1920, 2.

"Spitsbergentraktatens undertegnelse." *Aftenposten* 10. februar 1920, 1.

"Spitsbergen-traktaten. Den hjemler like rettigheter for alle kontraherende parters underssetter." *Morgenbladet*. 11. februar 1920, 2.

"Statsstøtten til Kingsbay og Bjørnøen." *Aftenposten*, 10. august 1925, 2.

"Svalbard-dagen i Oslo." *Aftenposten*. 14. august 1925, 2.

"Sysselmand Lassens første embedshandling. Gir meddelse om, at ren-fredningen er traadt ikraft." *Aftenposten*. 18. august 1925, 1.

“Syssemlannen paa Svalbard. 20 ansøkere til stillingen.” *Dagbladet*, 18. august 1925, 6.

Sekundærkilder

“1 Lønn per normalårsverk, 1930-2002 nominelt og reelt. Gjennomsnitt for næringer.” Hentet 6. mai 2021 fra <https://www.ssb.no/a/histstat/aarbok/ht-0901-lonn.html>

Arlov, Thor Bjørn. *Svalbards historie*. Oslo: Aschehoug, 1996.

Berg, Roald. *Norsk utanrikspolitikk etter 1814*. Oslo: Det Norske Samlaget, 2016.

Dahl, Hans Fredrik. “Aftenposten.” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Aftenposten>.

Drivenes, Einar-Arne (red.), Harald Dag Jølle (red.), Hestmark, Geir, Robert Marc Friedman, Hessen, Dag O. *Norsk Polarhistorie Bind 2 Vitenskapene*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS, 2004.

Drivenes, Einar-Arne. “Adolf Hoel.” Hentet 10. april 2021 fra https://nbl.snl.no/Adolf_Hoel.

Eide, Martin. “Dagbladet.” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Dagbladet>.

Grut, Arnulf. “Adresseavisen.” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Adresseavisen>.

Norland, Andreas. “Morgenbladet.” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Morgenbladet>.

Roberts, Peder og Eric Paglia. «The Construction of Svalbard as a Norwegian Space.» *Social Studies of Science* 46, 6 (2016): 894-911, <http://dx.doi.org/10.1177/0306312716639153>.

Tjelmeland, Hallvard. “Nordlys.” Hentet 10. mai 2021 fra <https://snl.no/Nordlys>.